

Wyrok z dnia 28 maja 1998 r.

I PKN 149/98

Przepis art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.) nie ma zastosowania w razie rozwiązania umowy o pracę z radcą prawnym na skutek zmian organizacyjno-ekonomicznych w zakładzie pracy, które spowodowały likwidację stanowiska radcy prawnego, a następnie powierzenie obsługi prawnej zakładu kancelarii adwokacko-radcowskiej.

Przewodniczący SSN: Walerian Sanetra, Sędziowie SN: Adam Józefowicz (sprawozdawca), Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 28 maja 1998 r. sprawy z powództwa Jana E. przeciwko Przedsiębiorstwu Zaopatrzenia Farmaceutycznego "C." SA w K. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach z dnia 19 listopada 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Powód Jan E. w pozwie z dnia 28 kwietnia 1995 r. wniósł o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia umowy o pracę, dokonanego w dniu 27 kwietnia 1995 r. przez pozwanego Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Farmaceutycznego "C." K., Spółka Akcyjna w K., podnosząc, że przyczyna wypowiedzenia była pozorna, a nadto, że nie przeprowadzono konsultacji ze związkami zawodowymi.

Wyrokiem z dnia 20 września 1995 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Kielcach zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2070 zł z ustawowymi odsetkami. Sąd Rejonowy ustalił, że powód był zatrudniony w pozwanym Przedsiębiorstwie od 8 stycznia 1992 r. Pozwany wypowiedział powodowi umowę o pracę z dniem 1 maja 1995 r. ze skutkiem na dzień 31 maja 1995 r., skracając okres wypowiedzenia do jednego miesiąca. Dyrektor

pozwanego w dniu 21 kwietnia 1995 r. powiadomił na piśmie NSZZ "Solidarność" (którego członkiem był powód) o zamiarze wypowiedzenia umowy o pracę, podając jako przyczynę potrzebę uelastycznienia obsługi prawnej Przedsiębiorstwa poprzez korzystanie z usług Kancelarii adwokackiej i radcowskiej. Zakładowa organizacja związkowa złożyła w dniu 26 kwietnia 1995 r. zastrzeżenia i nie wyraziła zgody na rozwiązanie z powodem umowy o pracę. Pozwany w dniu 27 kwietnia 1995 r. wypowiedział powodowi umowę o pracę z powodu likwidacji stanowiska radcy prawnego bez przedstawienia sprawy ogólnokrajowej organizacji związkowej. Sąd uznał, że wypowiedzenie powodowi umowy o pracę było merytorycznie uzasadnione względami organizacyjnymi, w ramach których nastąpiła likwidacja stanowiska radcy prawnego. Decyzja zakładu pracy nie była pozorna, a powierzenie obsługi prawnej Biuru Prawnemu Spółki Cywilnej było podyktowane względami ekonomicznymi, gdyż zakład pracy ponosi mniejsze koszty, nie płacąc wynagrodzenia i składek na ZUS. Sąd Rejonowy uznał, że wypowiedzenie umowy o pracę powodowi, aczkolwiek uzasadnione nastąpiło z naruszeniem prawa, bo pozwany nie wyczerpał trybu konsultacji zamiaru wypowiedzenia umowy o pracę ze związkami zawodowymi. Z tego względu na zasadzie art. 45 § 2 i art. 47 KP zasądził odszkodowanie, nie znajdując podstaw do przywrócenia powoda do pracy.

Po rozpoznaniu rewizji powoda Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania w celu uzupełnienia materiału dowodowego i ustalenia, czy nastąpiła likwidacja stanowiska pracy i wypowiedzenie umowy powodowi było merytorycznie uzasadnione w świetle dokumentów finansowo-płacowych pozwanego i czy pozwany zredukował wydatki.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Kielcach wyrokiem z dnia 9 grudnia 1996 r. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2070 zł odszkodowania z ustawowymi odsetkami. Sąd zasięgnął opinii biegłego i ustalił, że wynagrodzenie radcy prawnego było wyższe od wynagrodzenia Biura Prawnego o 2.556,06 zł, co wskazuje, że likwidacja etatu radcy prawnego przyniosła wymierne korzyści finansowe, a więc była merytorycznie uzasadniona. Ponadto wypowiedzenie umowy o pracę powodowi nastąpiło z przyczyn organizacyjnych, podyktowane potrzebą korzystania z usług kancelarii adwokackich i radcowskich. Z tego względu przywrócenie powoda do pracy byłoby niecelowe i niemożliwe, co uzasadnia zasądzenie odszkodowania z uwagi na naruszenie przez zakład pracy powoda art. 38 KP.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach po rozpoznaniu apelacji powoda, wyrokiem z dnia 19 listopada 1997 r. [...] oddalił apelację uznając, że Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, zgodnych z zebrany materiałem dowodowym, który wszechstronnie rozważył i właściwie ocenił. Sąd Rejonowy przeprowadził szczegółową analizę porównawczą kosztów zatrudnienia na etacie radcy prawnego oraz kosztów obsługi prawnej, sprawowanej przez Spółkę Cywilną D and D za pośrednictwem biegłego księgowego. Przy przyjęciu II wersji opinii, analiza ta wypadła na niekorzyść powoda, gdyż koszty obsługi radcy prawnego zatrudnionego na etacie okazały się droższe niż koszty obsługi, sprawowanej przez spółkę cywilną. Sąd Wojewódzki uznał, że nie jest trafny zarzut pozorności likwidacji stanowiska radcy prawnego, jako przyczyny wypowiedzenia powodowi umowy o pracę w okresie przekształcenia pozwanego przedsiębiorstwa w spółkę akcyjną. Odstępując od skontrolowania w drodze oględzin dokumentów finansowo płacowych pozwanego za 1995 r. i poprzestając na opinii biegłego, Sąd pierwszej instancji nie przekroczył granic swobodnej oceny dowodów. Sąd drugiej instancji uznał, że brak jest podstaw prawnych umożliwiających na podstawie art. 380 KPC wzruszenia postanowienia Sądu Rejonowego o ukaraniu powoda karą porządkową grzywny w kwocie 100 zł za użycie zwrotów obraźliwych w pismach z 5 i 6 grudnia 1996 r., ubliżających powadze Sądu. Zgodnie z art. 44 § 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz. U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25) postanowienie takie nie podlega zaskarżeniu i nie ma wpływu na treść zaskarżonego apelacją wyroku.

Od powyższego wyroku Sądu Wojewódzkiego powód wniósł kasację, w której zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie: art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.), art. 28 KP przez stwierdzenie, że wypowiedzenie umowy o pracę było z przyczyn organizacyjnych uzasadnione, art. 13 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (jednolity tekst: Dz. U. z 1990 r. Nr 18, poz. 80 ze zm.) i art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (Dz. U. Nr 24, poz. 123) wobec nieważności uchwał w sprawie zmian organizacyjnych, których nie było.

Ponadto skarżący zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 128 KPC na skutek niedoręczenia dokumentów powodowi, art. 208 § 1 pkt 2 i 5 KPC przez nieściągnięcie od pozwanego oryginalnych do-

kumentów, art. 227, art. 228, art. 231, art. 232, art. 233, art. 248, art. 249, art. 250, art. 316, art. 328 § 2, art. 387, art. 388 i art. 386 § 4 KPC. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy innemu Sądowi poza miastem Kielce z uwagi na stronniczość Sądów obu instancji, lub o zmianę wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez przywrócenie powoda do pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja nie może być uwzględniona, gdyż zawarte w niej zarzuty naruszenia prawa materialnego i procesowego przez Sąd drugiej instancji nie są uzasadnione. Stosownie do przepisu art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.) pracownikowi przysługuje roszczenie o nawiązanie stosunku pracy w razie, gdy zakład pracy rozwiązał z nim stosunek pracy z przyczyn określonych w art. 1 ust. 1 tej ustawy, a następnie zatrudnił pracowników w tej samej grupie zawodowej. Z ustaleń Sądu Rejonowego, które Sąd Wojewódzki w pełni zaakceptował i uznał za prawidłowe oraz przyjął za podstawę faktyczną swojego orzeczenia wynika, że rozwiązanie stosunku pracy z powodem nastąpiło w następstwie zmian organizacyjno-ekonomicznych w pozwanym zakładzie. Spowodowały one likwidację etatu radcy prawnego i zmianę form obsługi prawnej. Na skutek tego nastąpiło zmniejszenie kosztów działania pozwanego poprzez redukcję wydatków i osiągnięcie wymiernych korzyści, a także uelastycznienie obsługi prawnej przez korzystanie w miarę potrzeby z usług kancelarii adwokacko-radcowskiej. W tej sytuacji zmiana form obsługi prawnej pozwanej Spółki nie spowodowała zatrudnienia innej osoby na stanowisku radcy prawnego. W związku z tym przepis art. 12 wymienionej ustawy nie ma zastosowania w ustalonym stanie faktycznym sprawy i nie został naruszony przez Sąd drugiej instancji. Zdaniem Sądu Najwyższego w ustalonych okolicznościach sprawy Sądy obu instancji trafnie uznały, że wypowiedzenie powodowi umowy o pracę było uzasadnione, choć nastąpiło z naruszeniem zasady konsultacji wypowiedzenia ze związkami zawodowymi, przewidzianej w art. 38 KP. W czasie tego wypowiedzenia doszło do planowanego przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego w spółkę akcyjną i reorganizacji niektórych wewnętrznych komórek organizacyjnych, które doprowadziły do likwidacji stanowiska radcy prawnego. Była to rzeczywista, a nie pozorna reorganizacja, w toku której pracodawca zdecydował o wyborze innej, tańszej formy obs-

ługi prawnej przez kancelarię adwokacko-radcowską. Wobec likwidacji etatu radcowskiego, zasadnie Sądy obu instancji przyjęły, że przywrócenie powoda do pracy na poprzednie stanowisko jest niemożliwe. Dlatego w tej sytuacji brak jest podstaw do kwestionowania trafności zastosowania przez Sądy obu instancji art. 45 § 2 w związku z art. 47 KP i zasądzenia odszkodowania, zamiast przywrócenia do pracy wobec nieistnienia już etatu radcy prawnego w strukturze organizacyjnej pozwanego Zakładu. Ponadto wbrew twierdzeniom kasacji należy stwierdzić, że sądy powszechne nie są uprawnione do badania w postępowaniu sądowym w sprawie cywilnej prawidłowości dokonanych w trybie administracyjnym przekształceń przedsiębiorstwa państwowego w spółkę akcyjną i zasadności zmian wewnątrz-organizacyjnych w pozwanej Spółce, która ponosi ryzyko gospodarcze swobodnego wyboru form działania i kształtowania swojej struktury organizacyjnej z punktu widzenia celowości ekonomicznej.

Jeżeli chodzi o zarzuty naruszenia przez Sąd drugiej instancji szeregu przytoczonych w kasacji przepisów postępowania, które według skarżącego miały istotny wpływ na wynik sprawy, to - w ocenie Sądu Najwyższego - także te zarzuty nie są trafne. W ramach tego zarzutu Sąd Najwyższy zajmuje się w postępowaniu kasacyjnym kontrolą prawidłowości wykładni i stosowania przepisów proceduralnych przez Sąd drugiej instancji i bada, czy na skutek braków lub błędów postępowania apelacyjnego nie doszło do naruszenia konkretnych przepisów procedury. Sąd Wojewódzki nie prowadził bezpośrednio postępowania dowodowego i nie dokonywał oceny zebranych dowodów, która należy do Sądu pierwszej instancji. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 lutego 1997 r., I CKN 97/96 (OSNC 1997 z. 6-7, poz. 87) wyjaśnił, że "zaskarżenie kasacją orzeczenia sądu drugiej instancji nie może opierać się na zarzutach dotyczących uchybień Sądu pierwszej instancji. Te bowiem podlegają kontroli instancyjnej. Jeżeli więc Sąd Najwyższy ocenia prawidłowość orzeczenia sądu drugiej instancji (art. 392 KPC), to konieczne jest rozróżnienie podstawy działania tego sądu". Kasacja skarżąc orzeczenie Sądu drugiej instancji, zarzuca temu Sądowi popełnienie uchybień, które dotyczą postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Z tego względu stawianie w kasacji Sądowi drugiej instancji zarzutów, że zaskarżone orzeczenie narusza art. 128, art. 208 § 1 pkt 2 i 5, art. 227, art. 228, art. 231, art. 232, art. 233, art. 248, art. 249, art. 250, art. 316 i art. 328 § 2 KPC przez niezembranie oryginalnych dokumentów i niedokonanie oceny ich wiarygodności i mocy dowodowej jest niewłaściwie skierowane i chybione w sytuacji, gdy Sąd Wojewódzki uznał zarzuty apelacji za nieuzasadnione. Stanowisko swoje oparł zasadnie na stwierdzeniu, że Sąd Rejonowy przeprowadził szczegółową analizę porównawczą kosztów zatrudnienia

radcy prawnego oraz kosztów obsługi prawnej sprawowanej przez Spółkę Cywilną D and D w oparciu o rzetelną opinię biegłego sądowego z dziedziny księgowości, który zbadał wszystkie oryginalne dokumenty, których kserokopie złożono do akt sprawy. Ponadto Sąd Wojewódzki uznał, że Sąd pierwszej instancji nie przekroczył granic swobodnej oceny dowodów. Tę ocenę Sądu drugiej instancji podziela także Sąd Najwyższy. Kasacja może w ramach podstawy wymienionej w art. 393¹ pkt 2 KPC zarzucać Sądowi Wojewódzkiemu naruszenie przepisów o postępowaniu apelacyjnym, jeżeli Sąd ten nie rozpoznał lub wadliwie ocenił zarzuty apelacji, na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Skarżący zarzucił Sądowi Wojewódzkiemu naruszenie art. 387 KPC przez sporządzenie uzasadnienia po przekroczeniu tygodniowego terminu, naruszenie art. 388 KPC, bo apelacja w przekonaniu skarżącego była zasadna, a została oddalona, oraz art. 386 § 4 KPC, gdyż wydany wyrok co do istoty sprawy wymagał przeprowadzenia postępowania dowodowego na podstawie oryginalnych dokumentów kosztów obsługi prawnej pozwanego.

Zdaniem Sądu Najwyższego zarzuty te są bezzasadne. Sąd może zgodnie ze swym przekonaniem zażądać przedstawienia oryginalnych dokumentów, gdy złożone kopie uzna za niewystarczające. Oryginalne dokumenty zostały zbadane przez biegłego, którego opinia nie budziła zastrzeżeń Sądu pierwszej i drugiej instancji. Polemika w kasacji z tą oceną Sądów orzekających jest niedopuszczalna. Stanowisko swoje Sąd drugiej instancji przekonywająco uzasadnił w uzasadnieniu wyroku oddalającego apelację. Uchybienie terminowi sporządzenia uzasadnienia przez Sąd nie ma istotnego znaczenia w sprawie.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że kasacja nie ma usprawiedliwionych podstaw i dlatego na zasadzie art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji.

=====